

nam bi se ne bila druga godila, in tudi mi bi se bili že davno ponemčili, ako bi nas ne bilo ponemčenja rešilo keršanstvo in posrednica keršanstva sveta cerkva.

Polatinčenje je tudi našlo svojo pomoč v sestavi rimskega rekrutiranja. Kadar je vojaška moč podjarmljenih narodov potérta bila, bil je tudi potért in pobit duh svobode. Noriški in panonski vojakji so bili nar hlabrejši med rimskimi četami, po svojem povratku iz rimskih taborov so prinesli seboj z rimskimi običaji tudi znanost latinskega jezika, in so ga, kakor zdaj nemškega razširjujejo, v naj varniše doline in planine prinesli. Da so Rimljani tudi v premaganih mestih šole ustanovili in vtemeljevali, je gotovo. V nje so slovenski plemenitaži svoje otroke pošiljali, kakor zdaj v nemške. Že ob času Sertoria je Hispanii cvel nauk gerškega in latinskega jezika in v Galii so za cesarja Graciana že osnovane latinske učilišča bile. Vse sodnijske opravila so se opravljale v latinskem jeziku in tako so sodniške opravila bile sredstvo latinski jezik med podjarmljene narode vpeljavati. Počasi so narodi clo zgubili národno svoje zavestje, in zares imamo zahvaliti se božji previdnosti, da se ni z namito zgodilo, kar se je zgodilo s staroitalskimi narodi, kar s celtogalskimi plemeni v Italii gornji, v Galii, v Belgii in iberskimi v Hispanii, ktere je rimski živelj clo izrodil. Ali Rimska deržava po tem polatinčenju nič ni zadobila, marveč zgubila je svojo samostalnost, in služi tako vsem vladam v izgled, da izrojenje ne pelje k moči, temoč k propasti vsake vlade.

Znamenito je zvediti skrivnost rimskega vladanja, izroditi narode in polatinčiti celi svet. Kar prostodušni Tacit v teh zadevah o Britancih piše, to velja za vse druge narode v občem *).

Ozir po svetu.

Popis armade turške.

Ker se oči sveta sedaj naj bolj ozirajo na Turško in se bojo še dolgo obračale proti „zlatemu rogu“, bo mikavno poznati vredbo turške armade.

Turška armada, ki svoje vojake nabira le iz ljudstva mahomedanske vére, obstoji iz 6 kardel ali oddelkov, ktere se po turško „ordu“ imenujejo.

Ker pa turško carstvo obstoji iz mnogih narodov, ki so zavolj podloštva in vére nasprotniki pravih Turkov**), se ne smé misliti, da morajo vse kardela v vojsko iti. Treba je velik del armade obdržati doma, v posamnih terdnjavah itd.

Turška vlada si zatega voljo že davnej prizadevuje armado brambovcov, ki se po turško „redif“ imenujejo, na noge spraviti, katerim bi se ob časih vojské bramba domačih krajev izročila, — al dosihmal še ni bila v stanu, dostojno število take armade ustanoviti. Od druge strani pa tudi tega ni prav hotla, zakaj Turk je rad ponosen in ošaben; več be šelo — so rekli nekteri ministri — ako spravimo 12 kardel redovne armade na noge, kakor če jih ona ima le 6, zraven pa še

toliko „redifov“. Memo gredé moram tudi omeniti, da dva najstinka je Turkom kakor vsem prebivavcem jutrovih dežel zlo važna, veliko pomenljiva številka.

Turški soldat služi v vsem skupej 13 let, 6 let v armadi, 7 pa za brambovca (redifa).

Turški vojaki merjó bolj kakor vojaki vsake druge evropske armade. Al temu se ni čuditi. Verh vtrudljivih vojaških vaj in služb kliče boben ali trobilo turškega soldata še vsaki dan petkrat h molitvi in dvakrat h kopanju. To zapoveduje turška véra. Posebno topničarji (artilisteristi) imajo opravil brez konca in kraja. Turšk topničar le malo spi. Tudi oficirji so zlo vpreženi v službo, in celó majór mora polkovnika (oberstarja) za dovoljenje prositi, da smé podnevi iz kosarne iti. Zato je hišno gospodarstvo pri vseh turških vojskovodjih razdvojeno; podnevi mora v kosarni biti, in še le po sončnem zahodu smé domú v svoj harem iti; ko pa petelin dan poje, mora spet v kosarni biti.

Oficirsko kardelo turške armade se loči v 3 razrede. Naj višji oficirji — generali — uživajo čast pašata, oberstar in oberstlajtenant čast Bey-a, katerim perimkom se predstavlja še lastno ime oficirja. Efendi so nižji oficirji od oberstlajtenant nazaj, toda le takrat, če znajo brati. Vsi drugi so Aga, ktero imé se pa le zgol z a izgovarja, na priliko: Soliman-a (namesto Soliman-Aga).

Prostaki (gmajnarji) in nižji oficirji zamorejo tudi čast „Efendita“ doseči, ako znajo pisati. Feldvebelj, ki se po turško „džavš“ kliče, dobí čast „Aga-ta“ ali celó „Bey-a“, če zna pisati. Po očetu dedva sin primek „Bey“, ako se ni kakega hudodelstva vkrivičil. Vsi sinovi višjih oficirjev od oberstlajntanta naprej so že po rojstvu „Bey-i“.

Scer se daje ime „Bey“ tudi drugim višjim službam, ktere stopnjo višjega oficirja veliko presežejo.

Turški oficir pa sploh ni tako obrajtan, kakor so scer obrajtani oficirji v družih deželah. Al oni tudi niso prevzetni; majór nese očitno kostrunovo kračo iz terga svoji ženi domú. Le od oberstlajntanta naprej se začne turško plemenstvo — od tod primek „Bey“. Tú je tudi meja veči ali manjši omike. Postava veléva, da noben oficir ne more za oberstlajntanta povikšan biti, ki ne zna saj enmalo brati, pisati in rajtati. Vidi se iz tega niska stopnja omike turške armade. (Konec sledi.)

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Železnikov. Do časa, ko je imela Ljubljana svojo zdravniško šolo, smo imeli vedno po Krajskem potrebno število umnih zdravnikov, brez tega, da je ta šola deloma tudi drugim sosednim deželam z zdravniki pripomoči zamogla. Ni se bilo tedaj čuditi, ko se je pred 3 leti zdravniška šola v Ljubljani nehala, da se je po Krajskem marsikako pomilovanje zastran tega slišalo, in dasiravno se je 6 štipendij za učence iz Krajskega na Graški šoli osnovalo, so nam vender prevideni možje prerokovali, da v kratkem zdravnikov po Krajskem primanjalo bode. — Žalibog, da se je to le prehitro vresničilo! V nekterih krajih na Gorenskem pomanjkanje zdravnikov že živo čutimo. Tako na priliko Bohinj s svojimi 4552 prebivavci že dolgo zdravnika pogrešati mora, in poprej da človek od Bohinja v Radoljco, in zdravnik od Radoljce v Bohinj dospé, je bolnik že lahko desetkrat poginul.

Enaka je tudi pri nas. Zdravniška služba Selške doline s stanovanjem v Železnikah je bila po Ljubljanskem časniku že dvakrat razpisana, al nihče se do zdaj za-njo oglašil ni! Hočem to dolino nekoliko bolj natanjko popisati zato, ker je razun, da manjka zdravnikov, še nek drug uzrok, zakaj nihče za to službo

*) „Sequens hiems saluberrimis consiliis absumpta, namque, ut homines dispersi ac rudes eoque in bello faciles, quieti et otio per voluptates adsuescerent, hortari privatim, adjuvare publice, ut templa, fora, domus exstruerent, laudando promptos, et castigando segnes. Ita honoris aemulatio pro necessitate erat. Iam vero Principum filios liberalibus artibus erudire, et ingenia Britanorum studiis Gallorum anteferre, ut qui modo linguam Romanam abnuebant, eloquentiam concupiscerent. Inde etiam habitus nostri honor et frequens toga, paullatimque discessum ad delinimenta vitiorum, porticus et balnea et conviviorum elegantiam; idque apud imperitos humanitas vocabatur, cum pars servitutis esset. (Tacit. Tul. Agricol. Vita cap. XXI.

**) Dandanašnje skušnje kažejo, da to ni v vsem resnica.

ne prosi. Je namreč — ob kratkem in naravnost jo povém — nekim zvananjim gospodom posebno ležeče na tem, da bi zdravnik v našo dolino ne dobili, in zato na vso moč to službo grajajo, kakor da bi tukej za živeti ne bilo. Selška dolina je 6 ur dolga, okol 2 uri široka, in je zlo obljuna, ker obseže 7 fará z 8295 prebivavci, pri katerih 11 duhovnikov dušno pastirstvo oskerbljuje. Železnike, sužinarija z dvema plavžema, štejejo 137 hiš, imajo 1402 prebivavcev, in stojijo na priliko ravno v sredi Selške doline, skoz katero, 3 ure Škofjeloke, sedeža okrajne sodnije, komesijska cesta do Sorice in na mejo Primorske kronovine derži. Je pa razun Železnikov še 10, večidel večjih vasi v ravnini. Da je mnogo vasi tudi po hribih, slednji že tako vé, kdor Krajnsko deželo le količkaj pozná. Prebivavci se v obče pečajo razun poljedelstva tud z mnogoverstno kupčijo, in se v primeri z marsikterimi družimi kraji premožni imenovati zamorejo; — da se pa tud revnih ne manjka, je pač taka, kakor po celem svetu. Še bi nekatere predstva tega kraja naštetí zamogel, — da pa ob kratkem opravim, le še toliko povém, da je dozdani zdravnik s svojo družino celih 22 let v Železnikah pošteno se preživil; toraj se bo tudi še v prihodnje dalo pošteno živeti.

Ker je potreba sila velika (zakaj naj manj 6 ur je od nas in nazaj, in celih 12 ur od Sorice in nazaj je potreba, preden od Loke zdravniška pomoč dospeti zamore, med tem, ko velikokrat od četrtninke ure odvisi človeka zdravlje ali smert) se podstopim: slavnega c. k. deželnega poglavarja v imenu prebivavcev Selške doline ponižno poprositi: naj se, ker je naši domovini že marsiktero dobroto naklonil, tudi o ti potrebi na našo dolino ozreti in nam po možnosti kmalo zdravnika preskerbeti blagovoli! Bomo mu za to serčno hvaležni!

Jošip Levičnik.

Iz Ljubljanske okolice. ** Naj naše skerbne „Novice“ svojim ljubim bravcem tudi razglasé, kako verlo in lepo se tukaj zdaj s šolami napreduje. Ravno kar so Dobravčanje novo šolo prav modro in vse hvalevredno izgotovili in učenika dobili *), so med tem časom ravno tako tudi na Brezovici, tudi blizu Ljubljane pri Teržaski cesti novo šolo osnovali. — Lepo se sliši, kako so Brezovčani po željah svojih višjih gospodov imenitnost in potrebo farne šole spoznali in se z obilnimi prineski zadovoljno udali. Učitelj bo imel poštene dohodke in lepo, prav pripravno poslopje, ktero se ravno zdaj zida, in bo že letos po večem dokončano. Skupni stroški celega poslopja znajo priti še čez 2000 fl. — Res, da bo treba zdaj enmalo globokeje v žep seči, toda verli Brezovčani bodo vse to kmalo pozabili, šolo pa bodo vendar imeli, ki jim bo na duši in na telesu, njim in poznejim prihodnikom veliko veliko koristila. Bo jim to v vedno čast, sosedom pa v izgled in posnemo. Slava takim farmanom!

Iz Ljubljane. „Koledarček slovenski“ za leto 1854 se že natiskuje. Prinesel bo obraza dveh slavnih Slovencev: gosp. prof. Miklošič-a in Valentina Vodnika.

Novičar iz mnogih krajev.

„Pražke novine“ pripovedujejo, da so za gotovo zvedile, da bo česka dežela po novem v 13 okrožij razdeljena. — Njega veličastvo svetli cesar so za nadvojvodino Austrijsko naslednje sodnije prve stopnje pterdili: 1 nadsodnijo na Dunaji, potem 4 okrožne sodnije v Kremsu, Korneuburgu, St. Pöltnu in Wienerneustadt.

*) Učitelj na Dobrovi poleg Ljubljane je sedaj dobroznani gosp. Andrej Praprotnik, ki je poprej v Škofji Loki bil. Gosp. Praprotnik se šteje med izvrstne učitelje naših ljudskih šol; iz serca ga tedaj privoščimo verlim Dobrovčanom.

Vred.

— Razdajanje gojzdov v okom priti, ki se z izsekavanjem godi, ukazalo je okrožno poglavarstvo v Insbrodu, da se smé les samo tam za prodaj sekati, ker politiška gosposka, po svetu borštarske uradnije, dovoli, drugači se bo posekan les jemal. — Na Španjskem so vsi dose-danji ministri odstopili. — Belgianci so se nek bati jéli, da bi jih Napoleon z vojsko ne obiskal. — V saboto 24. t. m. zvečer ob šestih je prišel ruski car v Olomuc. S carom sta prišla dva carjeviča: Aleksander, prestola naslednik, in Nikolaj Nikolajevič, potem Neselrode, slavni ruski minister, knez Paskevič, Titof, in več družihimenitnih mož; tudi z našim cesarjem je več ministrov prišlo, in tam so se zdaj gotovo važni pomenki o rusko-turški razperti držali. — Kar te razpertije vtiče, je zdaj manj upanja, ko kadaj pred, da bi se mir ohranil. Sultan je zdaj posebno v veliki zadregi. Posredniki ga nagovarjajo in silijo, da bi Dunajske predloge brez premembe pterdil, turško ljudstvo mu pa grozi: če boja ne začne, da ga bo odstavilo, in boljšega sultana namestilo. Ulemi, višji turški duhovni so mu pismo tega zapopadka podali, v katerem so mu tudi odlog postavili, do kterega ima povedati, hoče li Turke na boj peljati, ali se pa prestola odpovedati. Sultan se doslej še obema stranama ustavlja. Kristiani na Turškem imajo zdaj neizrečeno veliko od serditih Turčinov terpeti. Od vsih strani se dopisuje, kaj imajo prestati. Iz Soluna se glasi, da so se v tamošnji okolici Turki celò dveh samostanov lotili, menih strahno mučili in pomorili. — Ruska armada v Moldavi in Valahii šteje zdaj okoli 200.000 mož; Omer-pašata v Bulgarii 100.000 mož. — Kitajski puntarji vedno bolj napredujejo, ter se Pekinku, glavnemu mestu Kitajskega bližajo.

Balatino jezero.

(Konec.)

Pa so prišli angeli,
Sastane jih Štefane,
Vérni sluga Gavanov.
Pa govore ubožci:
„Čuješ, brate, Štefane!
„Daj nam kaj v boga imé!“
A govori Štefane:
„Čujte, bratje ubožci!
„Nikjer ničesar nimam
„Razen eno jagnječe;
„Služil sim pri Gavanu
„Več ko celih devet let
„Pa ničesar ni mi dal
„Razen eno jagnječe;
„Ja sim mléko izprosil.
„Da sim jagnje odkojil;
„Sadaj mi je jagnječe
„Zmed vsih ovác najbolje;
„Ko bi imel jagnječe.
„Jaz bi vam ga berž podal.
„Kajti prete pastiri,
„Da mi jagnje ukrado.“
Obazre se Štefane,
Ali ide jagnječe
Preko polja bleječi,
Raduje se Štefanu,
Kakor svoji materi.
Vzeme Štefan jagnječe,
Ter trikrat ga poljubi.

*) Šajka ali ladja.

Pa ga daje ubožcu:
„To imate, ubožci!
„To vam bodi podelja.
„Men' pred boga molitva.“ —
„Hvala, brate Štefane!“

Pa so prošli angeli
I odnesli jagnječe.
Ko so došli angeli
Na prestolje h Kristusu,
Pa pravijo Gospodu:
Kako bilo je na zemlji,
(Ono Gospod bolje zna,
Kakor oni, ki kaže).
Ondaj reče gospod Bog:
„Čujete li, angeli!
„Pojte z neba na zemljo,
„Pa idite ka dvoru
„Bogatega Gavana.
„Na dvoru mu storite
„Balatino jezero,
„Ulovite Jeleno
„Ponosito gospojo,
„Za gerlo ji vezite
„To studeno kamenje,
„Za kamenje vezite
„Nečastive vragove,
„Naj jo vozjo po paklu,
„Kakor šajko *) po morju.

Poprava.

V 77. listu „Novic“ v članku: „starozgodovinski pomenki“ v 29. verstí od zgor se ima celí stavek tako brati:
„Solnčnega boga Indrata je njegov slon enkrat v strahno nesrečo pripravil, sveti braminski berač Durvašen je namreč neki dan Indrata na slonu jezdečega srečal in mu vence cvetlic ponudil, kterega je slon premalo porajtal in dar beračev raztergal, na to ga je Bramin proklel itd.“